

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

ГЕЦОВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 30105/03)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

4 март 2010 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

04/06/2010

Това решение е окончателно при условията, посочени в чл. 44 § 2 от Конвенцията, но може да претърпи редакционни промени.

По делото на „Гецов срещу България“,

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ като Отделение в състав:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *председател*,
Ренате Йегер (Renate Jaeger),
Карел Юнгвирт (Karel Jungwiert),
Райт Марусте (Rait Maruste),
Изабел Беро-Лефевр (Isabelle Berro-Lefèvre),
Миряна Лазарова Трайковска (Mirjana Lazarova Trajkovska),
Здравка Калайджиева, *съдии*,

както и г-жа Клаудия Вестердик (Claudia Westerdiek), *секретар на Отделението*,

след обсъждане в закрито заседание на 9 февруари 2010 г.,
се произнесе със следното съдебно решение, постановено на същата дата:

ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 30105/03) срещу Република България, подадена на 11 септември 2003 г. в Съда на основание на член 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията“) от българския гражданин г-н Светослав Тодоров Гецов („жалбоподателя“).

2. Българското правителство („Правителството“) се представлява от своя агент – г-жа М. Димова от Министерството на правосъдието.

3. На 11 декември 2007 г. председателят на Пето отделение решава да съобщи на Правителството за жалбата по член 5 § 1 е) от Конвенцията относно настаняването на жалбоподателя в психиатрично лечебно заведение от 11 март 2003 до 23 май 2003 г. На основание на разпоредбите на член 29 § 3 от Конвенцията Съдът решава да се произнесе едновременно по допустимостта и по същество на жалбата.

ФАКТИТЕ**I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО**

4. Жалбоподателят е роден през 1966 г. и живее в Каварна.

5. През 2000 г. с медицинска експертиза се установява, че той страда от психично заболяване. През същата година той е хоспитализиран за около три месеца в психиатрично лечебно заведение.

6. На неуточнена дата Районният прокурор на Варна приканва жалбоподателя да се яви на психиатричен преглед на 30 януари 2003 г. Жалбоподателят не се явява. На 4 март 2003 г. Прокурорът постановява принудителното му настаняване в психиатрично лечебно заведение на 18 март 2003 г. Целта на тази мярка е да се направят диагностични изследвания за провеждане при необходимост на задължително лечение съгласно член 36 от Закона за народното здраве. На 11 март 2003 г. в изпълнение на прокурорското постановление жалбоподателят е задържан от полицията и отведен в психиатрично отделение в болница във Варна.

7. Съкооператори на жалбоподателя, обитаващи сградата в режим на етажна собственост, са подавали оплаквания от неговото поведение в Прокуратурата.

8. На жалбоподателя са направени необходимите медицински прегледи и му е назначено съответно лечение. Той твърди, че бил обект на подигравки от страна на лекарите, както и че през първите две седмици от периода на хоспитализация нямал достъп до баня.

9. Жалбоподателят напуска психиатричното отделение на 23 май 2003 г.

10. С решение от 28 юли 2005 г. Районен съд – Варна постановява настаняването на жалбоподателя в психиатрично лечебно заведение за период от четиридесет и пет дни. В решението е указана възможността за неговото обжалване в 7-дневен срок. То обаче не е обжалвано и придобива окончателен характер на 5 август 2005 г. Жалбоподателят е настанен в психиатрична болница на тази дата.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКА

A. Закон за народното здраве от 1973 г.

11. Приложимите разпоредби от този закон са представени в *Каяджиева срещу България (Kayadjieva c. Bulgarie)*, № 56272/00, §§ 17 – 19, 28 септември 2006 г.

B. Закон за здравето от 2004 г.

12. Законът за здравето, в сила на 1 януари 2005 г., отменя Закона за народното здраве от 1973 г. По силата на членове 146 – 164 решението за провеждане на задължително лечение на лица с психични разстройства се взима от районния съд. От този момент само съдът е компетентен за назначаването на експертиза, както и за настаняването при необходимост на лицето в психиатрично лечебно заведение за нуждите на експертизата, след като засегнатото лице бъде изслушано в присъствието и с помощта на психиатър консултант.

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 5 § 1 е) ОТ КОНВЕНЦИЯТА

13. Жалбоподателят се оплаква от неправомерно и произволно лишаване от свобода на два пъти във връзка с неговото настаняване в психиатрична болница от 11 март 2003 до 23 май 2003 г., както и след постановяването на решението на районния съд от 28 юли 2005 г. Той се позовава на членове 3, 4 и 5 от Конвенцията.

14. Съдът счита, че тези твърдения трябва да бъдат разгледани в светлината на член 5 § 1 е), който постановява:

„Всеки има право на свобода и сигурност. Никой не може да бъде лишен от свобода освен в следните случаи и по реда, предвидени от закона:

(...)

е) законосъобразно лишаване от свобода (...) на душевноболни лица (...)”

15. Правителството твърди, че и в двата случая настаняването в психиатрично лечебно заведение е било постановено от компетентните органи съобразно заболяването на жалбоподателя и не е било произволно.

A. Настаняване в психиатрично лечебно заведение от 11 март 2003 до 23 май 2003 г

1. Допустимост

Съдът констатира, че тази част от жалбата не е явно лишена от основание по смисъла на член 35 § 3 от Конвенцията, нито е недопустима на друго основание. Следователно трябва да бъде обявена за допустима.

2. По същество

16. Съдът отбелязва, че жалбоподателят е бил настанен в психиатрично лечебно заведение против неговата воля от 11 март 2003 до 23 май 2003 г. в изпълнение на решението на Районния прокурор. Според Съда това представлява „лишаване от свобода” по смисъла на член 5 § 1 от Конвенцията, което всъщност не се оспорва от страните.

17. Съдът припомня, че съгласно изискванията на член 5 § 1 лишаването от свобода трябва да бъде правомерно, т.е. „законосъобразно”. В тази връзка Конвенцията препраща основно към националното законодателство, изисква спазването на материалноправните и процесуалните норми, както и съответствието на лишаването от свобода с целта на член 5 – защита на личността

срещу риска от произвол (*Винтерверп срещу Нидерландия (Winterwerp c. Pays-Bas)*, 24 октомври 1979 г., § 39, серия А, реш. № 33; *Аертс срещу Белгия (Aerts c. Belgique)*, 30 юли 1998 г., § 46; *Хътчисън Рийд срещу Обединеното кралство (Hutchison Reid c. Royaume-Uni)*, реш. № 50272/99, § 47, ЕСПЧ 2003-IV).

18. Съобразно установената практика на Съда човек не може да бъде смятан за "душевноболен" и лишаван от свобода, освен ако не отговаря най-малко на следните три условия: първо, неговото душевно разстройство трябва да е установено по безспорен начин; второ, душевното разстройство трябва да бъде от такъв вид или в такава степен, че да изисква съдебно решение за задължително задържане; и трето, валидността на продължилото задържане да зависи от продължителността на такова разстройство (вж. наред с други *Върбанов срещу България (Varbanov c. Bulgarie)*, реш. № 31365/96, § 45, ЕСПЧ 2000-X; *Хътчисън Рийд срещу Обединеното кралство*, цитирано по-горе, § 48).

19. В редица дела срещу България Съдът констатира нарушения на член 5 § 1, тъй като към съответния момент, до реформата от 1 януари 2005 г., българското право не осигурява нужното равнище на защита от произвол и не поставя консултацията с лекар като предварително условие за настаняване в лечебно заведение за задължителни психиатрични изследвания (*Върбанов срещу България*, цитирано по-горе, §§ 50 – 53; *Каяджиева срещу България*, цитирано по-горе, §§ 33 – 41; *Крушев срещу България (Kroushev c. Bulgarie)*, № 66535/01, §§ 41 и 44, 3 юли 2008 г.).

20. Съдът счита, че няма основание да се разграничи от това заключение, тъй като жалбоподателят е бил лишен от свобода от 11 март 2003 до 23 май 2003 г. в приложение на вътрешните разпоредби, които не са осигурявали нужното равнище на защита съгласно член 5 § 1. Той отбелязва, че жалбоподателят наистина е бил настанен в психиатрично лечебно заведение по решение на прокурора, но само на основание на изявленията на неговите съседи, без да се вземе предвид становището на лекар специалист за неговото действително състояние – дори и само въз основа на налични документални свидетелства, – тъй като самият закон не го е изисквал. Няма основание да се счита, че случаят е бил спешен. Вярно е също така, че при арестуването на жалбоподателя той е бил отведен в психиатрична болница и е бил прегледан от лекари, но няма данни, че е търсено тяхното мнение относно необходимостта от неговото задържане за изследване. Прокурорското решение вече е било взето (вж. *Върбанов срещу България*, цитирано по-горе, § 48 и *Каяджиева срещу България*, цитирано по-горе, § 35).

21. Съдът преценява, че няма доказателства за спешна нужда от настаняване на жалбоподателя в психиатрично лечебно заведение

поради тежко състояние, представляващо пряка и непосредствена опасност за самия него и за други лица.

22. В този случай неговото принудително настаняване не представлява „законосъобразно лишаване от свобода“ (...) на душевноболно лице” по смисъла на член 5 § 1 е) (*Върбанов срещу България*, цитирано по-горе, §§ 45 – 47; *Р. Л. и М.-Ж. Д. срещу Франция* (*R.L. et M.-J.D. c. France*), §§ 114 – 117).

23. В допълнение Съдът констатира, че прокурорът е постановил хоспитализацията на жалбоподателя от 18 март 2003 г., но той е бил хоспитализиран още от 11 март 2003 г. Видно е, че задържането на жалбоподателя от 11 до 18 март 2003 г. е било незаконосъобразно съгласно вътрешното право.

24. Следователно е налице нарушение на член 5 § 1 е).

Б. Настаняване в психиатрично лечебно заведение в изпълнение на решението на Районния съд от 28 юли 2005 г.

25. Съдът отбелязва, че в изпълнение решението на районния съд от 28 юли 2005 г. жалбоподателят отново е настанен в психиатрично лечебно заведение от 5 август 2005 г.

26. Съдът припомня, че съгласно член 35 § 1 от Конвенцията той може да бъде сезиран едва след изчерпване на вътрешноправните средства за защита. Целта на тази разпоредба е да предостави на договарящите страни възможността да предотвратят или поправят твърдените нарушения преди намесата на Съда (вж. наред с други източници *Мифсуд срещу Франция* (*Mifsud c. France*) (реш.) № 57220/00 [ГК], ЕСПЧ 2002-VIII).

27. Съдът отбелязва, че жалбоподателят не се е възползвал от възможността да оспорва решението на районния съд пред окръжния такъв, а и не твърди, че евентуална жалба не би била ефективно средство по смисъла на член 13 от Конвенцията.

28. Относно настаняването му в психиатрична болница жалбоподателят не е изчерпил вътрешноправните средства за защита по смисъла на член 35 § 1 от Конвенцията. Ето защо Съдът отхвърля тази част от жалбата в приложение на член 35 §§ 3 и 4 от Конвенцията.

II. ОТНОСНО ПРИЛОЖИМОСТТА НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

29. Съгласно член 41 от Конвенцията,

„Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.”

A. Вреди

30. Жалбоподателят претендира за обезщетение от 5 000 български лева (BGN) за понесени имуществени вреди и 1 000 000 BGN за понесени неимуществени вреди.

31. Правителството не изразява становище по този въпрос.

32. Тъй като счита, че няма причинно-следствена връзка между установеното нарушение и твърдяните имуществени вреди, Съдът отхвърля тази претенция. Той обаче счита, че жалбоподателят е претърпял неимуществени вреди и постановява да му се изплатят 4 000 EUR справедливо обезщетение за целта.

Б. Разноски

33. Жалбоподателят не претендира за възстановяване на разноски по делото. Поради това Съдът не присъжда сума за разноски.

В. Лихва за забава

34. Съдът счита за уместно лихвата за забава да се основава на лихвения процент по пределното кредитно улеснение на Европейската централна банка, към който следва да се добавят три процентни пункта.

ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО:

1. *Обявява* жалбата за допустима на основание на член 5 § 1 е) относно настаняването на жалбоподателя в психиатрично лечебно заведение от 11 март 2003 до 23 май 2003 г. и за недопустима в останалата ѝ част;

2. *Постановява*, че е налице нарушение на член 5 § 1 е) от Конвенцията;
3. *Постановява*:
 - а) ответната държава да заплати в срок от три месеца от деня, в който решението стане окончателно съгласно член 44 § 2 от Конвенцията, сумата от 4000 EUR (четири хиляди евро) за понесени неимуществени вреди – в български лева по валутния курс към датата на плащането, заедно с всички данъци, които могат да бъдат дължими от жалбоподателя върху тази сума;
 - б) от датата на изтичане на посоченият срок до датата на плащане върху тази сума ще бъде дължима проста лихва, равна на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка за периода на забава, с добавени три процентни пункта;
4. *Отхвърля* останалата част от иска на жалбоподателя за справедливо обезщетение.

Изготвено на френски и съобщено писмено на 4 март 2010 г. съгласно член 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Клаудия Вестердик
Секретар

Пеер Лоренцен
Председател